

ירושלים, י"ז באלול תשע"ב
4 בספטמבר 2012
232/2012

שינוי בסטטיסטיקה הפלילית (סדר ציבורי)

Change in Penal Statistics

נתוני הסטטיסטיקה הפלילית מתבססים על מערכת המרשם הפלילי (מפ"ל) שפותחה במשטרת ישראל. הנתונים המובאים בהודעה זו הם על נאשמים במשפטים פליליים שנגזר דינם בשנה הנתונה ומבוססים על מערכת חדשה משנת 2000 עד שנת 2010.

בשנת 2010 הוכרע דינם של 45,275 נאשמים:

- 90% מהם בעלי אחריות פלילית של מבוגרים.
- 8% מהם נשים.
- יותר ממחצית מהנאשמים המבוגרים הם מועדים (בעלי שתי הרשעות או יותר).
- 86% מכלל הנאשמים נמצאו חייבים בדין והורשעו בגין לפחות חלק מן העבירות בתיק.
- בקרב המבוגרים אחוז ההרשעות גבוה כמעט פי שתיים מאשר בקרב הקטינים.
- העבירות השכיחות ביותר בקרב מבוגרים הן כלפי סדר ציבורי.
- העבירות השכיחות ביותר בקרב קטינים הן עבירות רכוש.

הנתונים התקבלו כאמור ממערכת מפ"ל שפותחה ומונהלת במנהל טכנולוגיות של משטרת ישראל (מנ"ט). עד שנת 2011, נתוני הסטטיסטיקה הפלילית התבססו על מספר מערכות שונות שלא היו מסונכרנות ביניהן. פערי המידע בין המערכות השונות נבעו כתוצאה מבעיות טכניות ושינויים בחקיקה שהמערכות לא אפשרו את יישומם. אי-לכך עדכנה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את הסדרה בהתאם לאפשרויות של המערכת הנוכחית.

מאחר וההשוואה בין המערכת הישנה והחדשה היא בעייתית, הוחלט להציג את הנתונים משנת 2000 ואילך, שכולם מבוססים על המערכת החדשה (מפ"ל) בלבד ויהיו בני השוואה לאורך זמן.

כתבו: קרול פלדמן, רינת כהן-מורנו
לקבלת הסברים ניתן לפנות אל יחידת הדוברות בטל : 02-6527845

הנתונים כוללים מספר מאפיינים ושינויים, להלן העיקריים שביניהם:

א. האוכלוסייה- בשונה מהעבר, הנתונים כוללים גם פשיעה של שוהים בישראל שאינם במעמד של תושבי קבע במדינת ישראל, כגון תושבי הרשות הפלסטינית, תיירים, עובדים זרים ושוהים בלתי חוקיים, במידה שהם ביצעו עבירות בשטחי מדינת ישראל או כלפי תושבים ישראלים. שיעורי הפשיעה חושבו לתושבי ישראל בלבד כשיעור מתוך האוכלוסייה הקבועה הממוצעת.

ב. יחידת הספירה- יחידת הספירה הנה פסק הדין לגבי נאשם אחד (ולא תיק בית משפט שהיווה את יחידת הספירה בשנים הקודמות). כאשר כל פסק דין מתייחס לתיק בית משפט אחד או יותר. הנתונים אינם כוללים את התיקים שנסגרו ו/או לא הגיעו להכרעת דין בהחלטת הפרקליטות והמשטרה ו/או בשל החלטות מנהליות אחרות.

ג. הכרעה בדין- הרשעה ואי הרשעה- הכרעה בדין סווגה להרשעה ואי הרשעה. כהרשעה נחשב כל חיוב בדין של אדם בהאשמה שהוגשה נגדו. אי הרשעה כוללת זיכוי וזיכוי מחמת הספק. בנוסף, כלולים נאשמים שאינם מסוגלים לעמוד לדין או אינם בני עונשין בשל מחלת נפש או ליקוי בכושר שכלי ונאשמים שנמצאו חייבים בדין אולם בוצע להם הליך ביטול הרשעה (הקבוצה העיקרית בתוך קבוצת ה"אי-הרשעה" ולכן תוצג לעיתים גם בנפרד).

ד. סוג עבירה (לצרכים סטטיסטיים)- בעיבודים הסטטיסטיים כל פרט מיוצג על ידי עבירה אחת. כאשר פרט הואשם ביותר מעבירה אחת, סוג העבירה נקבע לפי סעיף החוק החמור ביותר, מבחינת העונש המרבי הצפוי לנאשם, כפי שהיה נהוג עד כה. אולם בשונה מהעבר, הסוג נקבע גם בהתאם לדירוג חומרת קבוצת העבירה (כפי שנקבע על ידי משטרת ישראל).

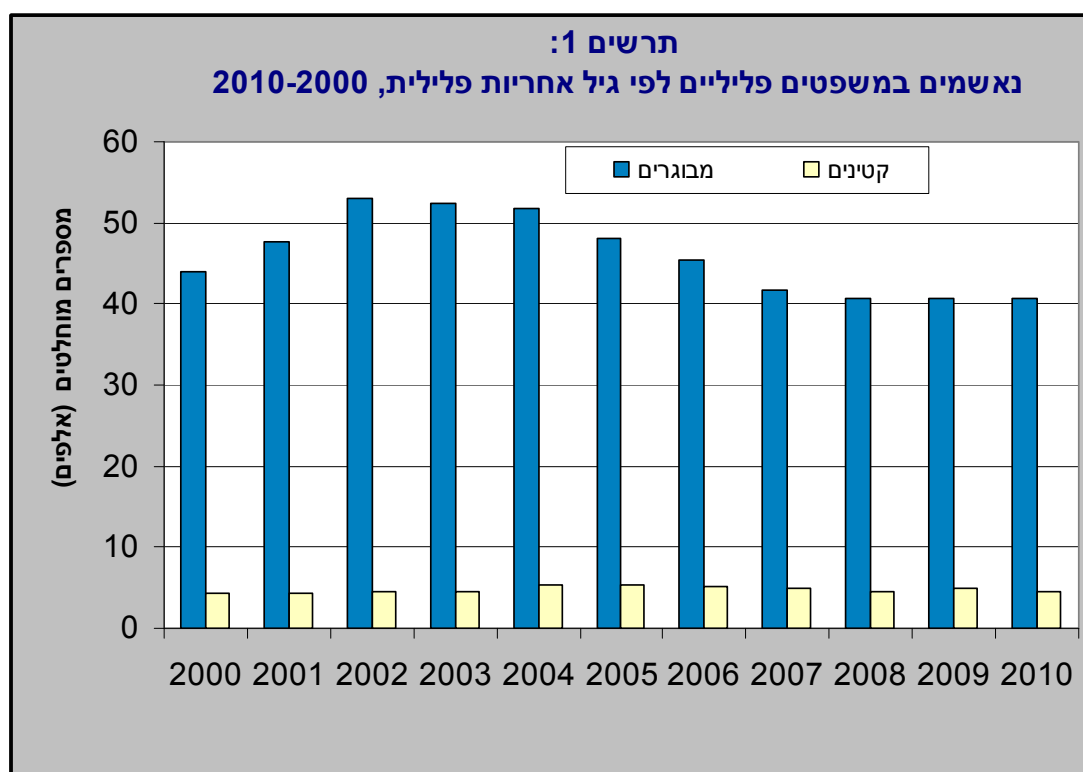
ה. מבוגרים וקטינים (גיל אחריות פלילית): בנתונים משנת 1979, קטין נחשב למי שנשפט בבית משפט לנוער. בשל שינוי אדמיניסטרטיבי שהחל בשנת 2007 על ידי הנהלת בתי המשפט, ייתכן מצב שבו קטין נשפט בבית משפט השלום/מחוזי בהליך נוער. לפיכך, הסיווג בסדרה החדשה למבוגר ולקטין נעשה לפי הקריטריונים הבאים: גיל בעת ביצוע העבירה, גיל בעת הגשת כתב אישום ובית משפט בו נשפט הפרט. קטין נחשב מי ש-2 מתוך 3 הקריטריונים מצביעים על היותו קטין (עד גיל 17), שאר המקרים ייחשבו כמבוגרים (ראה הגדרה רחבה יותר ב"הגדרות והסברים").

על הנתונים:

המידע אודות הנאשמים במשפטים הפליליים כולל את אלו שנגזר דינם בשנה הנתונה. כל פסק דין נמנה פעם אחת, גם אם נדונו בו מספר תיקים או אירועים פליליים שבוצעו במועדים שונים ובמקומות שונים. הנתונים אינם כוללים את כתבי האישום שנסגרו/נמשכו בהחלטת הפרקליטות והמשטרה או בשל החלטות מנהליות ואחרות ולא הגיעו להכרעת הדין. בשל כך, הנתונים המוצגים אינם משקפים בצורה מלאה את עבודת מערכת בתי המשפט והפרקליטות.

נאשמים במשפטים פליליים בשנים 2000-2010:

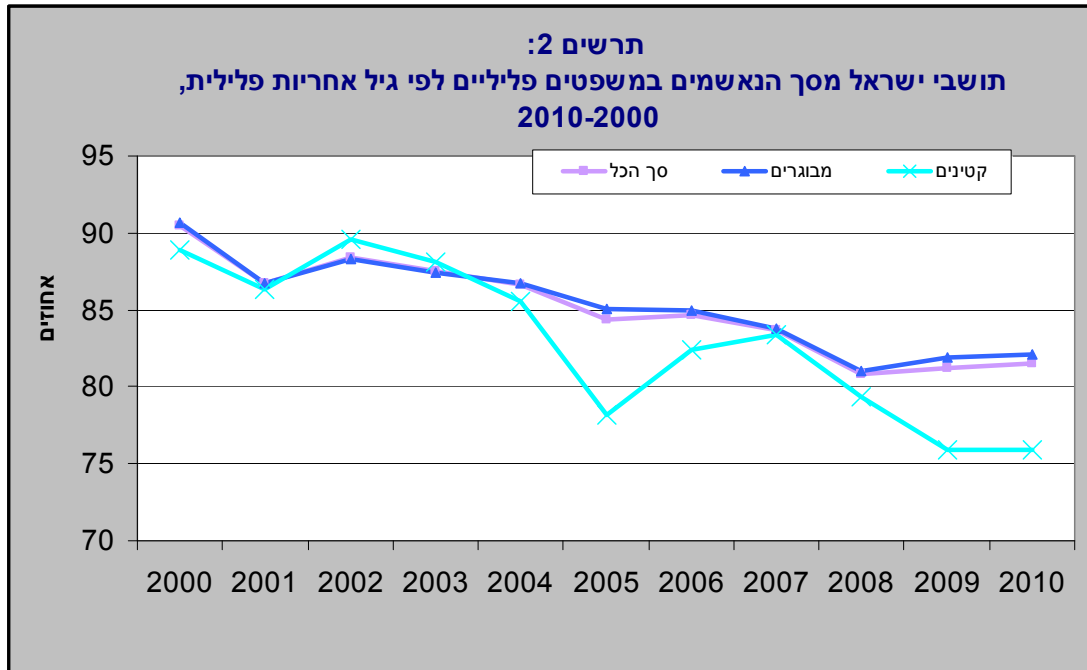
- במהלך השנים 2000-2010, קיימת מגמה מעורבת של עלייה וירידה במספר הנאשמים שהוכרע דינם בשנה נתונה.
- משנת 2000 עד לשנת 2002 הייתה עלייה מ-48.3 אלף ל-57.5 אלף נאשמים שהוכרע דינם. משנת 2004 עד לשנת 2008 החלה ירידה מתונה מ-57.1 אלף נאשמים עד ל-45.1 אלף נאשמים. משנה זו הסתמנה יציבות, ומספר הנאשמים עומד על כ-45 אלף נאשמים לשנה. מגמה של עלייה וירידה במספר הנאשמים קיימת הן בקרב מבוגרים והן בקרב קטינים בעלי אחריות פלילית (תרשים 1), כאשר המבוגרים מהווים בין 89% ל-92% מסך הנאשמים במהלך השנים.

נאשמים תושבי ישראל בשנים 2000-2010 :

אחוז הנאשמים תושבי ישראל מתוך סך הנאשמים (שכוללים תושבי חוץ, שוהים בלתי חוקיים, תיירים ותושבי הרשות הפלסטינית) נע בין 81%-91% (תרשים 2).

בשנת 2010, 18% מהמבוגרים אינם תושבי ישראל; מתוכם 97% הם תושבי הרשות הפלסטינית והיתר תיירים. 24% מהקטינים אינם תושבי ישראל; מתוכם 99% הם תושבי הרשות הפלסטינית.

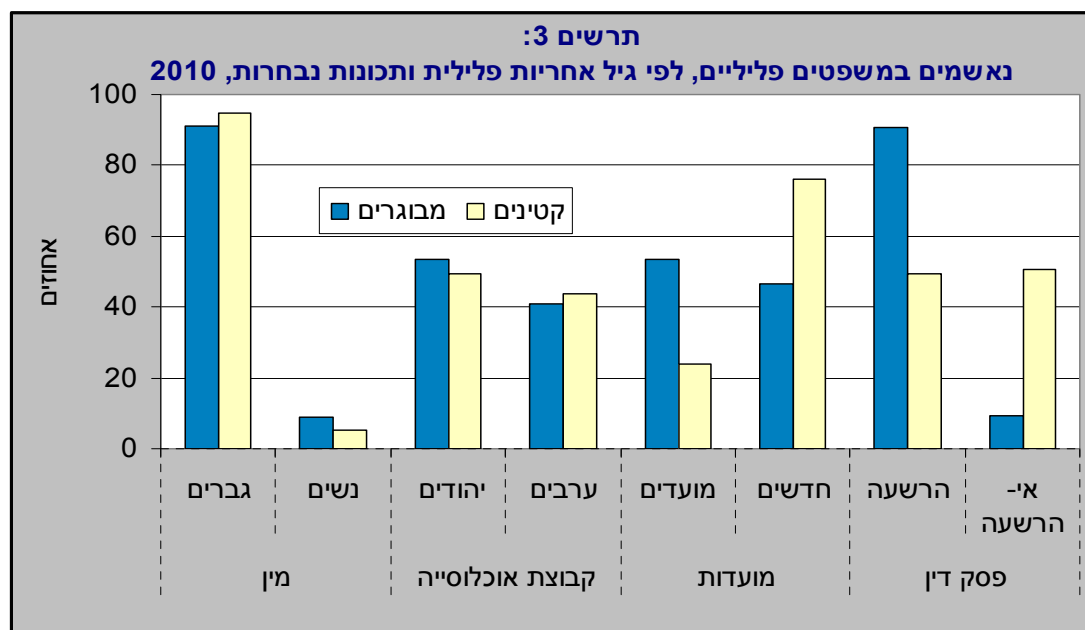

מאפיינים של נאשמים במשפטים פליליים בשנת 2010:

- בשנת 2010, הוכרע דינם של 45,275 נאשמים, כאשר 36.9 אלף מהם תושבי ישראל ושיעורם באוכלוסייה הוא 6.7 ל-1,000 נפשות.
- 90% מכלל הנאשמים בשנה זו הם בעלי אחריות פלילית של "מבוגרים" והיתר "קטינים".
- נשים היוו כ-8.4% מתוך סך כל הנאשמים, כאשר בין הנאשמים המבוגרים, אחוז הנשים הוא מעט גבוה יותר, ואילו בין הנאשמים הצעירים- נמוך יותר, 8.8%-ו-5.1% בהתאמה (תרשים 3).
- יותר ממחצית (53.6%) מהנאשמים המבוגרים הם "מועדים", כלומר היו להם שתי הרשעות או יותר בשנים שלפני שנת 2010 (כולל). בקרב הקטינים, לעומת זאת, פחות מרבע מהנאשמים (23.7%) הם מועדים (תרשים 3).
- בתיקים שבהם הוגש כתב אישום והובאו להכרעת הדין בשנת 2010, 86.5% (39.2 אלף) מסך הנאשמים נמצאו חייבים בדין והורשעו בגין לפחות חלק מן מהעבירות בתיק בהן נאשמו. יש לציין שאחוז זה משקף רק את אותם כתבי אישום שהובאו להכרעת הדין ולא כולל את כלל התיקים הפליליים הנפתחים בבתי-משפט (ההליך הפלילי יכול להסתיים במגוון דרכים מלבד פסיקה של בית המשפט, כגון מחיקת כתב האישום).
- יתר המקרים (13.5%) הוגדרו כ"אי-הרשעה" (הכוללת: ביטול הרשעה, זיכויים ונאשמים שאינם בני עונשין או שאינם מסוגלים לעמוד לדין). מרבית מקרי ה"אי-הרשעה" (77%) הם ביטול הרשעה¹.

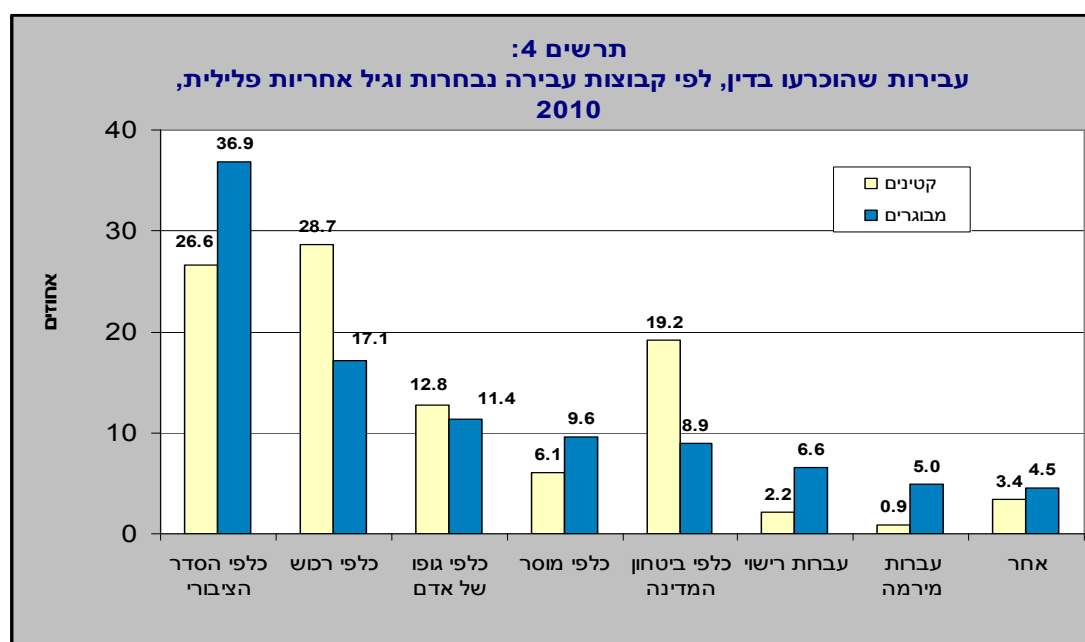
¹ לפי סעיף A 192 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), תשמ"ב-1982.

- בקרב המבוגרים אחוז ההרשעות היה גבוה יותר מאשר בקרב הקטינים, 90.7% לעומת 49.2% בהתאמה.

עבירות שבוצעו בשנת 2010

- 40.7 אלף הנאשמים המבוגרים בשנת 2010 ביצעו 89.9 אלף עבירות, 6.6 עבירות לנאשם בממוצע. לעומת זאת, 4.5 אלף קטינים ביצעו 16.1 אלף עבירות, 10.7 עבירות לנאשם בממוצע. כפי שניתן לראות בתרשים 4, העבירות השכיחות ביותר שנדונו בבית משפט בשנת 2010 הן עבירות כלפי סדר ציבורי בקרב מבוגרים (36.9%) ועבירות רכוש בקרב הקטינים (28.7%),
- עבירות כלפי מוסר, עבירות רישוי ועבירות מרמה שכיחות יותר בקרב מבוגרים ואילו עבירות כלפי גופו של אדם ועבירות כלפי ביטחון המדינה שכיחות יותר בקרב הקטינים.

הגדרות והסברים

הנתונים המוצגים מעתה ואילך מציגים מידע על נאשמים במשפטים פליליים שנתבררו בערכאה ראשונה ונגזר דינם בשנה נתונה. פסקי הדין שהוכרעו בבתי המשפט הבאים: בתי משפט מחוזיים, בתי משפט השלום, בתי משפט לעניינים מיוחדים (בית משפט לתעבורה, בית משפט לנוער, בתי משפט לעניינים מקומיים, בתי משפט לענייני משפחה ותביעות קטנות) ובתי הדין הצבאיים, המנהליים, הדתיים ובתי דין לעבודה. הנתונים אינם כוללים את התיקים שנסגרו/נמשכו בהחלטת הפרקליטות והמשטרה בשל החלטות מנהליות ואחרות ולא הגיעו להכרעת הדין.

עבירה פלילית: אירוע פלילי שכלל הפרה של סעיף חוק שלגביו הוגש כתב אישום כנגד אדם אחד או יותר על ביצוע עברה.

האשמה/נאשמים: יחידת הספירה הנה פסק הדין לגבי נאשם אחד, כאשר כל פסק דין מתייחס לתיק בית משפט אחד או יותר. תיק בית משפט יכול לכלול אישום ביותר מעברה אחת כנגד אותו אדם. כל פסק דין נמנה פעם אחת, גם אם נדונו בו מספר תיקים או אירועים פליליים שבוצעו במועדים שונים ובמקומות שונים. במקרים בהם נידונו בפסק הדין מספר תיקים ("איחוד תיקים"), התיק שאליו הנתונים מתייחסים הוא התיק העיקרי.

במקרים שבהם הוכרע דינו של אדם יותר מפעם אחת באותה השנה הוא מיוצג פעם אחת בלבד. פסק הדין שמייצג אותו במקרים אלה נקבע כפסק הדין האחרון שבו הוכרע דינו בשנה הנחקרת.

פסק דין (הכרעה מחושבת): בקבצי הנתונים של המשטרה הכרעה בדין יכולה להירשם בכמה רמות פירוט: ברמה הכללית של פסק הדין בלבד ובנוסף ברמת תיק בית המשפט, ברמת תיק החקירה וברמת העבירה המפורטת. ההכרעה המחושבת לפסק דין נקבעת החל מרמת העברה כלפי מעלה עד לרמת פסק הדין. ההכרעה המחושבת תיחשב כהרשעה אם נרשם הרשעה בלפחות אחת מהרמות. בכל שאר המקרים תירשם ההכרעה כאי-הרשעה. בלוחות מוצגת ההכרעה המחושבת ברמת פסק הדין בלבד ולא בשאר הרמות.

הרשעה/מורשעים בדין: כהרשעה נחשב כל חיוב בדין של אדם בהאשמה שהוגשה נגדו בתיק בית משפט אחד.

אי הרשעה: כוללת נאשמים שזוכו וזוכו מחמת הספק. בנוסף כלולים נאשמים שאינם מסוגלים לעמוד לדין או אינם ברי עונשין בשל מחלת נפש או ליקוי בכושר שכלי ונאשמים שנמצאו חייבים בדין אולם בוצע להם הליך ביטול הרשעה.

ביטול הרשעה: משפטים שבהם לפני מתן גזר הדין בית המשפט נתן צו מבחן או צו שירות לתועלת הציבור תוך ביטול הרשעה - לפי סעיף 192A לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] תשמ"ב - 1982.

סוג עבירה: פסק הדין ותיק בית משפט יכול לכלול אישום בהפרה של יותר מאשר סעיף חוק אחד. בעיבודים הסטטיסטיים בהם הפרט מיוצג על ידי עברה אחת, נקבע סוג העברה לפי סעיף החוק החמור ביותר בהאשמה ובהרשעה כולה, מבחינת העונש המרבי הצפוי לנאשם, בהתאם לחוק ובהתאם לדירוג חומרת קבוצת העבירה, כפי שנקבע על ידי משטרת ישראל.

מועדות: החל בשנת 1979, נאשמים ומורשעים בדין ייחשבו כמועדים אם חויבו בדין בשתי הרשעות או יותר עד סוף השנה הנחקרת. נאשמים ומורשעים חדשים נחשבים מי שחויבו בדין עד סוף השנה הנחקרת בהרשעה אחת בלבד, גם אם כללה יותר מאשר עברה אחת שבגינם הורשעו. מקרים בהם נאשמים הורשעו בדין ובוצעה להם מחיקה של ההרשעה לאחר ביצוע עונשם ייחשבו גם הם כ"חדשים".

מבוגרים וקטינים (גיל אחריות פלילית): בסדרה החדשה משנת 2000 הסיווג למבוגר ולקטין נעשה לפי הקריטריונים הבאים: גיל בעת ביצוע העבירה, גיל בעת הגשת כתב אישום, ובית משפט בו נשפט הפרט. קטין נחשב מי ש-2 מתוך 3 הקריטריונים מצביעים על היותו קטין, שאר המקרים ייחשבו כמבוגרים.

עד 2008 קבע חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) כי אם הנאשם ביצע את העבירה כקטין וביום הגשת כתב האישום היה מבוגר, הוא יישפט בבית משפט למבוגרים. תיקון מספר 14 שהתקבל בשנת 2008 קבע כי נער שביצע את העבירה כקטין וכתב האישום נגדו בגין אותה עבירה הוגש לפני הגיעו לגיל 19 יישפט בבית משפט לנוער.

בעיבודים סטטיסטיים משנת 1979, קטין נחשב למי שנשפט בבית משפט לנוער. בשל שינוי אדמיניסטרטיבי שהחל בשנת 2007 על ידי הנהלת בתי המשפט ייתכן מצב שבו קטין נשפט בבית משפט השלום/מחוזי בהליך נוער, והדבר משתקף בשינוי הקודים של בתי משפט.

גיל מורשעים בדין: הגיל בעת הגשת כתב האישום.